

Joni Vähämäki

**Sääolosuhteisiin varautuminen yleisötapahtumissa**

Case Provinssirock

Opinnäytetyö

Syksy 2013

SeAmk Kulttuuri

Kulttuurituotannon koulutusohjelma



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

## Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurialan yksikkö.

Koulutusohjelma: Kulttuurituotannon koulutusohjelma.

Suuntautumisvaihtoehto: Sosiokulttuurisen työn musiikkipainotteinen linja.

Tekijä: Joni Vähämäki

Työn nimi: Sääolosuhteisiin varautuminen yleisötapahtumissa.

Ohjaaja: Jussi Kareinen

Vuosi:2013

Sivumäärä: 35

Liitteiden lukumäärä: -

---

Opinnäytetyö käsittelee sääolosuhteiden luomia haasteita festivaalikentälle. Koko ajan kasvavat luonnonilmiöt ovat suuri haaste tapahtumajärjestäjille ympäri maailman ja viime vuosina erilaiset luonnonmullistukset ovat olleet läsnä myös Suomen tapahtumakentällä. Opinnäytetyö käsittelee erilaisia toimintatapoja, joilla voidaan taata turvalliset puitteet festivaaleille, säästä riippumatta.

Työssäni käydään läpi ilmastonmuutoksen luomia haasteita, jotka ovat vaikuttavassa roolissa festivaaleja järjestettäessä. Viranomaisten edustajilta asetetaan festivaalijärjestäjille useita ohjeita ja säädöksiä kaikissa tapahtumissa ja näihin tulee varautua hyvissä ajoin. Työ käsittelee myös viranomaisyhteistyötä ja riskienarviointia, joka voidaan toteuttaa yhdessä viranomaisten kanssa. Tutkimuksen esimerkkifestivaaliksi on valittu Provinssirock 2013, jossa säätilaa seurattiin tiiviisti.

Avainsanat: turvallisuus, festivaalit, sääilmiöt, provinssirock.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

## **Thesis abstract**

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Cultural management

Specialisation: Socio-Cultural work

Author/s: Joni Vähämäki

Title of thesis: Preparation for weather conditions in public events.

Supervisor(s): Jussi Kareinen

Year: 2013      Number of pages: 35      Number of appendices:

---

This thesis deals with the challenges created by weather conditions, the festival field. All the time growing natural phenomena are a major challenge for event organizers around the world and in recent years, various natural disasters have been a big part of the event in the Finnish culture. This study deals with a variety of approaches, which can guarantee a secure framework for the festival, regardless of the weather. The study example of the festival is set Provinssirock 2013, where weather conditions were closely monitored.

Keywords: safety, festivals, appearances, provinssirock

## SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	5
Käytetyt termit ja lyhenteet .....	6
1 JOHDANTO .....	<b>Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.</b>
2 ILMASTONMUUTOKSEN AIHEUTTAMAT HAASTEET .....	8
2.1 Tosiasia vai tilastollista vaihtelua? .....	8
2.2 Lämpötilojen muutokset ja myrskyjen lisääntyminen.....	13
3 YLEISÖTAPAHTUMAT SUOMESSA.....	15
3.1 Yleisötapahtumien määrällinen kasvu.....	15
3.2 Sään vaikutus yleisötapahtumiin.....	17
3.3 Riskienarviointi.....	22
3.4 Turvallisuusmääräykset yleisötapahtumissa.....	23
3.5 Viranomaistoiminta festivaaleilla.....	24
3.6 Viranomaisyhteistyö.....	25
4 PROVINSIROCK .....	28
4.1 Historiaa ja taustaa.....	28
4.2 Sääolosuhteet Provinssirockissa 2013.....	29
4.3 Rakennusryhmän valmistautuminen äärioloihin.....	30
5 POHDINTA .....	33
LÄHTEET.....	35

## **Kuvio- ja taulukkoluetelo**

Kuvio 1. Paikkakuntaakohtaiset hiukkaspitoisuudet vuodelta 2012 .....	12
Kuvio 2. Suomen merkittävimmät tapahtumat vuodelta 2007 .....	16
Kuvio 3. Alumiinivalmisteinen ristikkoelementti eli trussi .....	18

## Käytetyt termit ja lyhenteet

***Matriisi*** Riveihin ja sarakkeisiin jaettu taulukko, joka käsittelee useimmiten lukuja.

***Trussi*** Alumiinivalmisteinen ristikkoelementti.

## 1 JOHDANTO

Jatkuvasti muuttuvat säätilat ja ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat suuri tekijä nykypäivän festivaalikentällä. Maailmalla luonnonmullistuksista on kärsitty aikaisemmin kuin Suomessa, mutta rajut sääilmiöt ovat lähivuosina olleet osana myös Suomen festivaaliympäristössä. Olen työskennellyt turvallisuuspuolella Seinäjoen Provinssirockissa ja mielenkiintoni aiheeseen syntyi sitä kautta. Opinnäytetyössäni tutkin sääolosuhteiden äkillistä muuttumista ja niihin varautumista festivaalikentällä.

Opinnäytetyössä käsitellään äkillisesti muuttuvien sääolosuhteiden vaikutuksia festivaalien turvallisuusjärjestelyihin ja pyritään antamaan työkalut, jotka mahdollistavat turvallisen festivaalin järjestämisen säällä kuin säällä. Yhtenä osana työtäni haastattelin Ville Ketosta, joka työskentelee turvallisuuspäällikkönä useilla Suomen festivaaleilla. Ville oli vuonna 2010 Porin Sonispheren turvallisuuspäällikkönä, kun festivaalialueelle iski raju syöksyvirtaus, joka vaati yhden kuolonuhrin.

Suomessa festivaalit lisääntyvät jatkuvasti ja suurin osa tapahtumista järjestetään kesäaikaan. Varsinkin kesällä sääoloihin varautuminen on suunniteltava huolellisesti ja riittävällä vakavuudella, koska kovat sateet, kuumuus ja tuulenpuuskat ovat suurimpia kuormittajia festivaaleissa. Opinnäytetyössä käsitellään laajasti myös tilapäisrakenteiden sijoittelua ja rakennusvaihetta, koska huonolla säällä rakenteiden huolimaton kasaaminen tai vaillinainen vahvistaminen ovat suuria riskitekijöitä festivaalityöntekijöille, artisteille ja yleisölle.

Eri viranomaisilla on myös suuri rooli festivaalien läpiviennissä. Työssä käsitellään viranomaisten kanssa tehtävää yhteistyötä ennen festivaalia ja festivaalin aikana. Viranomaiset antavat festivaaleille monia eri säädöksiä ja ohjeita, jotka perustuvat lakeihin. Näitä ohjeita esitellään ja pyritään antamaan sääoloihin varautumisesta riittävät eväät festivaalijärjestäjille.

## 2 ILMASTONMUUTOKSEN AIHEUTTAMAT HAASTEET

### 2.1 Tosiasia vai tilastollista vaihtelua?

Sääolot maailmalla ja etenkin Suomessa tuntuvat usein siltä, että ne kääntyvät tarkoituksella meitä vastaan monissa tilanteissa (Karttunen, Koistinen, Saltikoff & Manner 1997, 11). Tämä on kuitenkin vain olettamusta, koska jos tarkastelemme ilmakehää suuremmasta näkökulmasta ja isompana kokonaisuutena, on kaikki selitettävissä aina fysiikan periaatteiden sanelemana. Erilaisten sääilmiöiden syntymiseen tarvitaan aina energiaa, ja ainut merkittävässä roolissa oleva energian tuottaja on aurinko.

Aurinko on festivaalijärjestäjien näkökulmasta yleensä ainoastaan positiivinen asia, koska useimmat musiikkifestivaalit ja muutkin tapahtumat järjestetään usein ulkoilmassa. Suomen tämänhetkisessä ilmastossa aurinkoisina päivinä lämpötilat pysyvät kesällä nautittavuuden rajoissa, ja näin ollen lämmin sää kerää aina väkeä enemmän, kun puhutaan ulkoilmatapahtumista.

Ilmakehä auttaa meitä suojautumaan haitalliselta säteilyltä, joka on peräisin aurin-  
gosta ja ylipäättään avaruudesta (Karttunen, ym. 1997, 13). Ilmakehän toiminta on samanlainen molemmin päin, se vaimentaa yhtä lailla maasta peräisin olevaa säteilyä. Muutamia vuosikymmeniä taaksepäin tämä ei ollut vielä ongelma, mutta nykyaikana maan- ja merenpintaa havainnoidaan erilaisilla satelliiteilla, ja ilmakehä usein vaikeuttaa havainnointia. Jos ilmakehää ei olisi, tulisi maapallolle pimeä miltei heti, kun aurinko laskee. Ilmakehän vuoksi päivä pimenee pitkäkestoisen hämäryyden saattamana.

Ympäri maailmaa järjestetään vuosittain useita ulkoilmatapahtumia, Suomessa tapahtumien pääpaino on selvästi kesällä, koska vuodenaika on muita lämpöisempi ja valoisampi. Tapahtumaturvallisuudenkin kannalta kesällä järjestettävät tapahtumat ovat usein helpommin hallittavia kokonaisuuksia, koska kesäyöt ovat suhteellisen valoisia, ja festivaalialueiden valvonta on näin ollen helpompaa, kuin pimeämpinä aikoina.

Jos ilmakehää ei olisi, emme pystyisi elämään samanlaista elämää, kun saamme maapallolla nykyaikana elää. Ilmakehä on muuttunut todella paljon elinkaarensa aikana. Alkuaikoina maapallolla vallitseva kaasu olisi ollut meille myrkyä Karttunen, ym. (1997) kertovat, että maapallon elinkaaren aikana kasvit ovat kehittyneet todella paljon ja vapauttaneet ilmakehään happea, joka on välttämätöntä hengittämisen kannalta. Maapallo on ollut olemassa noin 4,5 miljardia vuotta, mutta nykyinen happitaso on vallinnut vasta noin 350 miljoonaa vuotta. Ihmisten nykyelämä ja elämäntavat kuitenkin vaikuttavat ilmakehään radikaalisti. Ihmisten elämäntapojen takia maapallolta ilmakehään nousee paljon hiilidioksidia ja useita kaasuja, jotka vahvistavat kasvihuoneilmiötä. Näiden seikkojen takia ilmasto lämpenee vuosi vuodelta enemmän. Osa aineista tuhoaa otsonikerrosta, jonka tarkoitus on suojata maapalloa haitalliselta ultraviolettisäteilyltä. Lisäksi ilmakehään pääsee koko ajan terveydelle haitallisia aineita.

Sään lämpeneminen ja ilmastonmuutoksen vaikutukset on otettu vakavasti festivaalikentillä jo monta vuotta. Tapahtumien suunnitteluvaiheessa on vuosi vuodelta panostettu mittavasti myös hiilijalanjälkeen. Festivaalien rakennusvaiheessa päästöjä tulee suurimmaksi osaksi työkoneista. Työkoneiden määrää tulisi karsia mahdollisuuksien mukaan minimimääriin. Toinen mittava ympäristönkuormittaja on ihmisten saapuminen festivaalialueelle. Useiden festivaalien infokirjeissä ja mainoksissa kehoitetaan suosimaan joukkoliikennettä ja kimpapakyytejä, että saataisiin päästömäärät mahdollisimman pieniksi.

Ilmakehän ja maan resurssit ovat rajalliset, ja tällaisilla päästömäärillä, maapallo ei ikuisesti pysy asuttavana planeettana. Ainoat keinot otsonikerroksen pelastamiseksi Karttusen, ym. (1997) mukaan, ovat väestön kasvun hidastuminen ja energiankulutuksen rajoittaminen. Ihmiset itse päättävät, voiko elämä maapallolla jatkua vai onko Maasta jälleen tulossa elinkelvoton planeetta niin kuin viisi miljardia vuotta takaperin.

Esimerkiksi energiankulutuksen rajoittaminen ei vaadi yksittäiseltä ihmiseltä suuria tekoja. Jos jokainen ihminen kantaisi oman kortensa kekoon ja vaihtaisi kaikki muutamien kilometrien automatkat pyörällä kulkemiseen, saataisiin päästömäärät huomattavasti pienemmäksi vuositasolla.

Ihmistä johtuvat ympäristöongelmat ovat osittain lisänneet erilaisia ilmakehään liittyviä tutkimuksia. Ihmisistä johtuvista syistä ilmakehään pääsee melkein kaikkia olemassa olevia kaasuja. Yksi ilmakehään pääsevistä kaasuista on lyijy. Moni ei miellä lyijyä kaasuksi, mutta sitä esiintyy ilmakehässä hiukkasina. Maanviljelijät jo vuosia sitten aiheuttivat ensimmäisiä laajoja vaikutuksia ilmakehän saastumisen kannalta. Karttusen, ym. (1997) mukaan metsiä poltettiin, että saatiin raivattua peltoalueita. Maan mylläämisestä nousevat pölyt katosivat ilmakehään, lannoitteista haihtuva tyyppi vaikuttaa ilmakehään hitaana palamisena ja lisäksi useimmista viljelymuodoista syntyy metaanipäästöjä, jotka rasittavat ilmakehää. Suurin päästöhuoli liittyy kuitenkin edelleen polttoaineisiin, koska niistä vapautuvat haitalliset aineet kuormittavat otsonikerrosta eniten.

Vuonna 2013 haitallisten ilmansaasteiden lukemat ovat eri puolella Eurooppaa todella korkeat (Suomen ilmassa vain vähän saasteita 2013). Suomessa ja muissa Pohjoismaissa määrät ovat vielä kuitenkin runsaasti pienemmät, kuin Manner-Euroopassa. Euroopan ympäristöviraston mukaan isoin riski muodostuu pienhiukkasista, varsinkin kaupungeissa ja taajama-alueilla. Euroopan unionin kaupunkilaisista joka kolmas asuu sellaisella alueella, jossa pienhiukkasten pitoisuusmäärä kohoaa EU:n asettamien terveydelle haitallisten lukemien yläpuolelle. Vielä vuonna 2012 Ilmatieteenlaitoksen keräämien kuntakohtaisten tietojen mukaan haitallisuuden rajalukema ei ylittynyt missään päin Suomea. Myös maailman terveysjärjestön asettamat, huomattavasti tiukemmat suositukset, alitettiin kaikissa mittauspaikoissa vielä vuosi sitten. Euroopan kaupunkialueilla asuvista ihmisistä ainoastaan kymmenesosa hengittää näin puhdasta ilmaa.

Ilmatieteenlaitoksen tiedotteesta käy ilmi, että vuosina 2012–2013 saastepitoisuudet ovat Suomessa vielä inhimillisellä tasolla verrattaessa muuhun Eurooppaan. Kuitenkin jo yhden vuoden aikana haitallisten ilmansaasteiden määrä on kasvanut todella rajusti ja nykyisillä elintavoilla kasvaa entisestään.

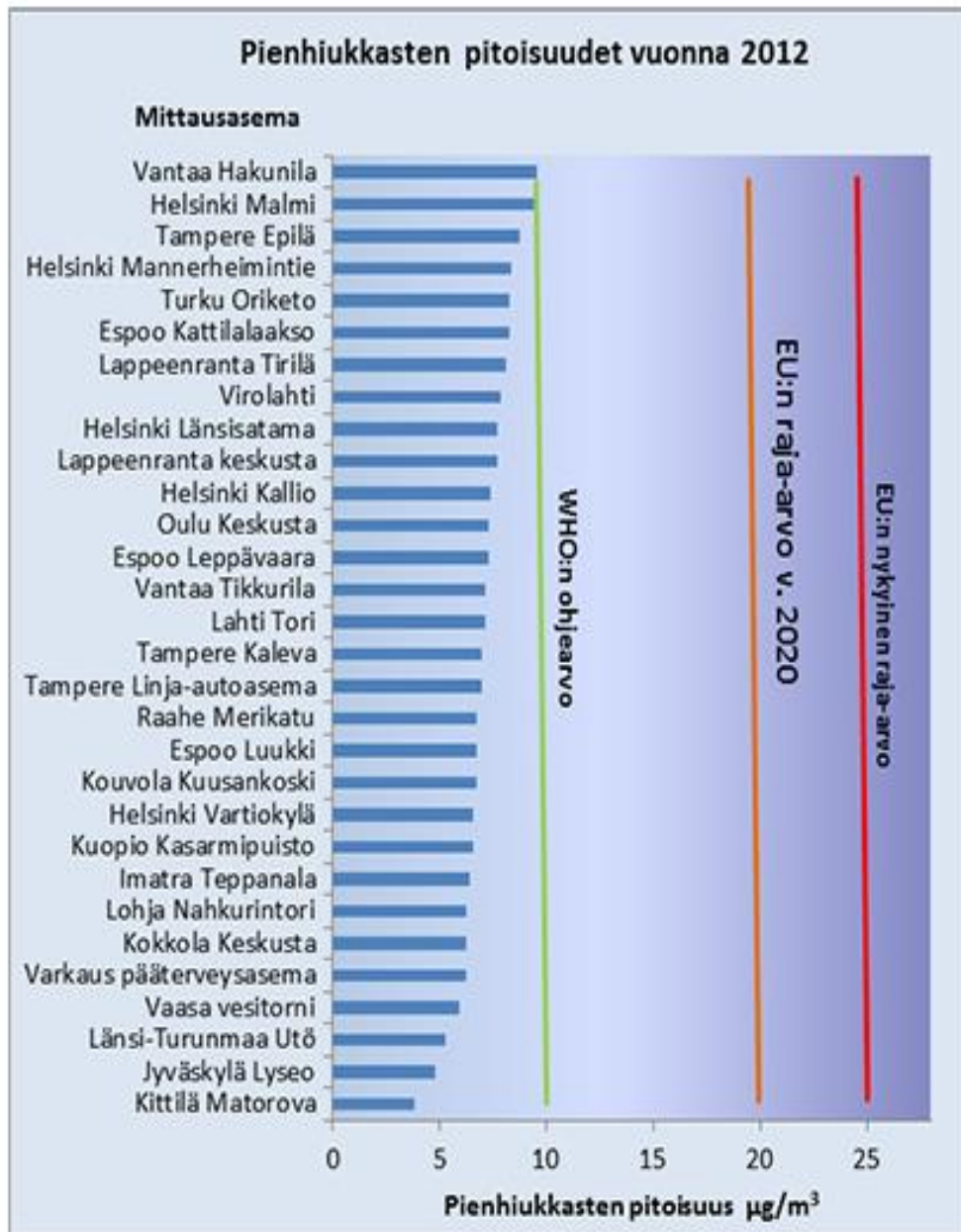
Vuosi 2012 oli Suomessa hyvin tavallinen ilmanlaadun kannalta eikä mitään epätavallisen suuria saastemääriä havaittu, selviää Ilmatieteenlaitoksen tutkimuksesta (2013). Pienhiukkaset ovat kuitenkin suuri riesa ilmastossa, pienen kokonsa vuoksi ne pääsevät helposti tunkeutumaan hengitysilman mukana keuhkoihin saakka aiheuttaen esimerkiksi hengitysvaikeuksia ja sisäelinsairaille ihmisille ennenaikaisia kuolemia. Hieman suurikokoisemmatkin hiukkaset pystyvät kulkeutumaan hengitysilman kautta ihmiskehoon mutta tarttuvat useimmiten ylempänä oleviin hengitysteihin. Tästä syystä niitä ei pidetä niin vaarallisina ihmisen elimistölle. Varsinkin keväällä Suomen kaupunkialueilla esiintyvä katupöly on koostumukseltaan edellä mainittua isompaa hiukkasta. Keväisin aktiivisimpaan pölynirtoamisaikaan Suomen kaupungeissa mitataan noin kuukauden ajan todella korkeita hiukkaspitoisuuksia. Tämä kohonneiden pitoisuuksien kausi jää kuitenkin niin lyhyeksi, että vuositasolla näiden suurtenkaan hiukkasten raja-arvot eivät ylitä Suomessa kuin joissakin yksittäisissä poikkeustapauksissa.

Liikenteestä muodostuva suuri typpidioksidimäärä on isojen kaupunkien ongelma. Euroopan Unionissa suurin piirtein 13 % yhteenlasketusta kaupunkiväestöstä joutuu alttiiksi terveydelle haitalliselle pitoisuusmäärälle, kertoo Ilmatieteenlaitos. (2013) Suomessa raja-arvotason saavuttavia määriä esiintyy vain Helsingin keskustassa sijaitsevissa vilkkaiden teiden katukuiluissa. Helsinki on yrittää parhailaan alentaa myös näiden katukuilujen typpidioksidipitoisuudet alle raja-arvotason, vuoteen 2015 mennessä. Ilmatieteenlaitoksen tiedotteessa (2013) kerrotaan seuraavasti:

Teollisuuden pistepäästöjen vuoksi hengitysilman arseenipitoisuuden tavoitearvo ylittyi vuonna 2012 Harjavallan Kalevassa sekä bentso(a)pyreenin tavoitearvo Raahen Lapaluodossa. Arvioiden mukaan vuonna 2012 Harjavallassa kohonneelle pitoisuudelle altistui noin 200 henkilöä ja Raahessa noin 1500 henkilöä. Pitoisuudet tulisi saada alenemaan tavoitearvon alle kuluvan vuoden aikana.

Ilmatieteen laitos kerää vuosittain Suomen ilmanlaadun seurantatiedon kunnilta ja teollisuudelta ympäristöministeriön toimeksiannosta. Mittaustiedoista lasketaan EU:n mukaiset raja-arvojen valvontaan liittyvät tilastot ja tiedot toimitetaan edelleen EU:n komissiolle. Varsinaiset mittaustiedot lähetetään Euroopan ympäristövirastoon, joka vuosittain tuottaa Euroopan laajuisia yhteenvetoja ja tilastoja.

Kuviossa 1 näkyy paikkakuntokohtaiset hiukkaspitoisuudet vuodelta 2012.



## 2.2 Lämpötilojen muutokset ja myrskyjen lisääntyminen

Sääolosuhteet Suomessa ovat vaihdelleet rajustikin, oikeastaan aina. Viime vuosien aikana sääolosuhteisiin on kiinnitetty normaalia enemmän huomiota. Sääolosuhteiden muutoksilla on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, koska useimmat suuret luonnonmullistukset aiheuttavat mittavia vahinkoja. Festivaalikentällä tapahtumat lisääntyvät koko ajan, ja näin ollen ihmisten liikkumisista aiheutuu paljon luontoa kuormittavia tekijöitä. Suuret festivaalit pyrkivät koko ajan pienentämään päästömääriään, mutta päästöjä syntyy aina jonkin verran. Puheet ilmaston yhtiäkkisestä lämpenemisestä tai suurista luonnonmullistuksista viime vuosina, eivät missään nimessä ole keksittyjä, mutta samankaltaiset leudot talvet ja kylmät kesät ovat kulkeneet Suomen ilmaston kanssa käsi kädessä, jo vuosia.

1910-luvulla Suomessa elettiin hektistä sisällissotavaihetta, eikä säähavainnoissa juurikaan puhuttu, muuta kuin lämpötiloista (Hotakainen, 2010). 1920-luvulla meteorologinen keskuslaitos alkoi lähettää myrskyvaroituksia. Suomen rannikkoalueille perustettiin useita myrskyvaroitusasemia, joille lähetettiin ensimmäisen kauden aikana yhteensä satoja varoituksia. Vuonna 1929 sattui Suomen sisävesiliikenteen pahin onnettomuus, kun höyrylaiva kaatui Näsijärvellä kovassa myrskysssä. 148 matkustajasta ja 12 miehistön jäsenestä vain 22 pelastui. Tuulen nopeus oli ylimmillään noin 32,7 m/s.

1930-luvulla Suomessa saatiin ihastella useita revontulia, eivätkä sääilmiöt juurikaan herättäneet kahvipöytäkeskusteluja, ainoastaan poikkeuksellisen lämmin vuosikymmen askarrutti ihmisiä. 1938. Ilmastonmuutoksesta keskusteleminen ei Hotakaisen (2010) mukaan ole uusia asia. 1930-luku oli Suomessa niin lämmin, että ihmisiä alkoi askarruttaa kysymys ilmaston lämpenemisestä. 1940-luvulla elettiin jälleen kiivasta sota-aikaa, ja vieläpä todella kylmissä olosuhteissa. Pakkanen paukkui, ja toisaalta myös kovat ukonilmat ottivat Suomea haltuun. Ääri-ilmiöt olivat yleisiä Suomessa.

1940-luvulla myös pyörremyrskyt tekivät suuria vahinkoja Suomen mantereella, kertoo Hotakainen (2010). Kaikki myrskyt nimetään vielä tänäkin nimipäivän mukaan. Myrskyjen nimet eivät siis ole sattumaa, eivätkä jonkun tietyn henkilön keksimiä. Keski-Suomen alueella riehui suuri myrskyjen sarja, joka kuitenkin lopulta

paljastui ainoastaan kahdeksi pyörremyrskyksi, mutta useita rakennuksia ja paljon metsää kaatui näiden myrskyjen tieltä. 1950-luvulla ei Suomen säätilassa juuri-kaan mullistuksia tapahtunut, edistystä kylläkin. 1956 ilmatieteellisiä havaintoja alettiin seurata tutkilla ja 1959 saatiin ensimmäinen sää tiedotus ulos televisiosta. 1960-luvulla vallitsivat suuret tulvat ja Maire-myrsky, joka myös kaatoi hehtaari-kaupalla metsää, useita sähkölinjoja, sekä useita rakennuksia.

Luonnonmullistukset ovat Hotakaisen (2010) mukaan vaihdelleet todella paljon, ja välillä on menty useita vuosia ilman sen kummempia mullistuksia. 80-luvulla Suomi virallisti käyttöönsä kesäajan ja samoihin aikoihin tutuksi tuli myös Mauri-myrsky, joka oli vahva seuraaja Maire-myrskylle. Jälleen, kuten arvata saattaa, vahinkojen arvo nousi miljooniin markkoihin. 1990- ja 2000-luku menivät suhteellisen "normaalissa" ilmastossa, kunnes vuonna 2010 saapui usean myrskyn suma. Asta-, Veera-, Lahja- ja Sylvi-myrskyt riehuvat kaikki heinä-elokuun vaihteessa. Tuhoisin kaikista oli kuitenkin Sylvi-myrsky, joka toi mukanaan myös useita syök-syvirtauksia. Pahinta tuhoa nämä saivat aikaan Porissa, jossa oli käynnissä So-nisphere –festivaali. 40 ihmistä loukkaantui ja yksi menehtyi saamiinsa vammoihin. Näiden neljän myrskyn aiheuttamien vahinkojen rahallinen arvo nousi yli 80 miljoonaan euroon.

Vaihtelevuutta säärintamalla on edelleen, ja sitä tulee olemaan maapallon eliniän loppuun saakka. 2000-luvulla tuhkapilvi nousi erikoisimmaksi ilmiöksi Suomen kamaralla.

## 3 YLEISÖTAPAHTUMAT SUOMESSA

### 3.1 Yleisötapahtumien määrällinen kasvu

Kulttuuritapahtumissa käyminen on yksi yleisimpiä Suomalaisten kulttuuriharrastuksia (Kulttuuritapahtumat täyttävät Suomen kesän, 2007). Vaikka tapahtumien määrä on lisääntynyt, Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan niiden suosiossa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia 2000-luvulla. Suomen kulttuuritapahtumia tilastoidaan aktiivisesti ja määrällisestä kasvusta on tutkimuksia tehnyt muun muassa Finland Festivals. Yhdistykseen kuuluu useita suomalaisia festivaaleja. Finland Festivalsin toiminta painottuu kulttuuriin ja matkailuun. Yhdistyksen tärkeimpiä tehtäviä ovat festivaalien edunvalvonta, markkinointiasiat, tiedottaminen, tietojen kerääminen ja erilaiset tutkimukset festivaaleihin liittyen.

Yhdistykseen kuuluu hieman alle sata tapahtumaa, joiden vuosittainen yhteiskävijämäärä on miltei kaksi miljoonaa kävijää. Festivaalien lukumäärä on noussut 20:llä kymmenen vuoden sisällä, ja näistä yli 80 prosenttia on kesätapahtumia. Tapahtumista valtaosa on musiikkitapahtumia. Tapahtumia järjestetään kaikissa maakunnissa, mutta suurin osa painottuu Uudellemaalle ja Pirkanmaalle. Kävijämäärältään isoin tapahtuma on jo monena vuonna ollut Helsingin juhlatiikat lähes neljänesmiljoonan kävijämäärällä, mutta Finland Festivalsin jäsentapahtumista yhteensä yhdessätoista ylittyi 50 000 kävijän raja vuonna 2006.

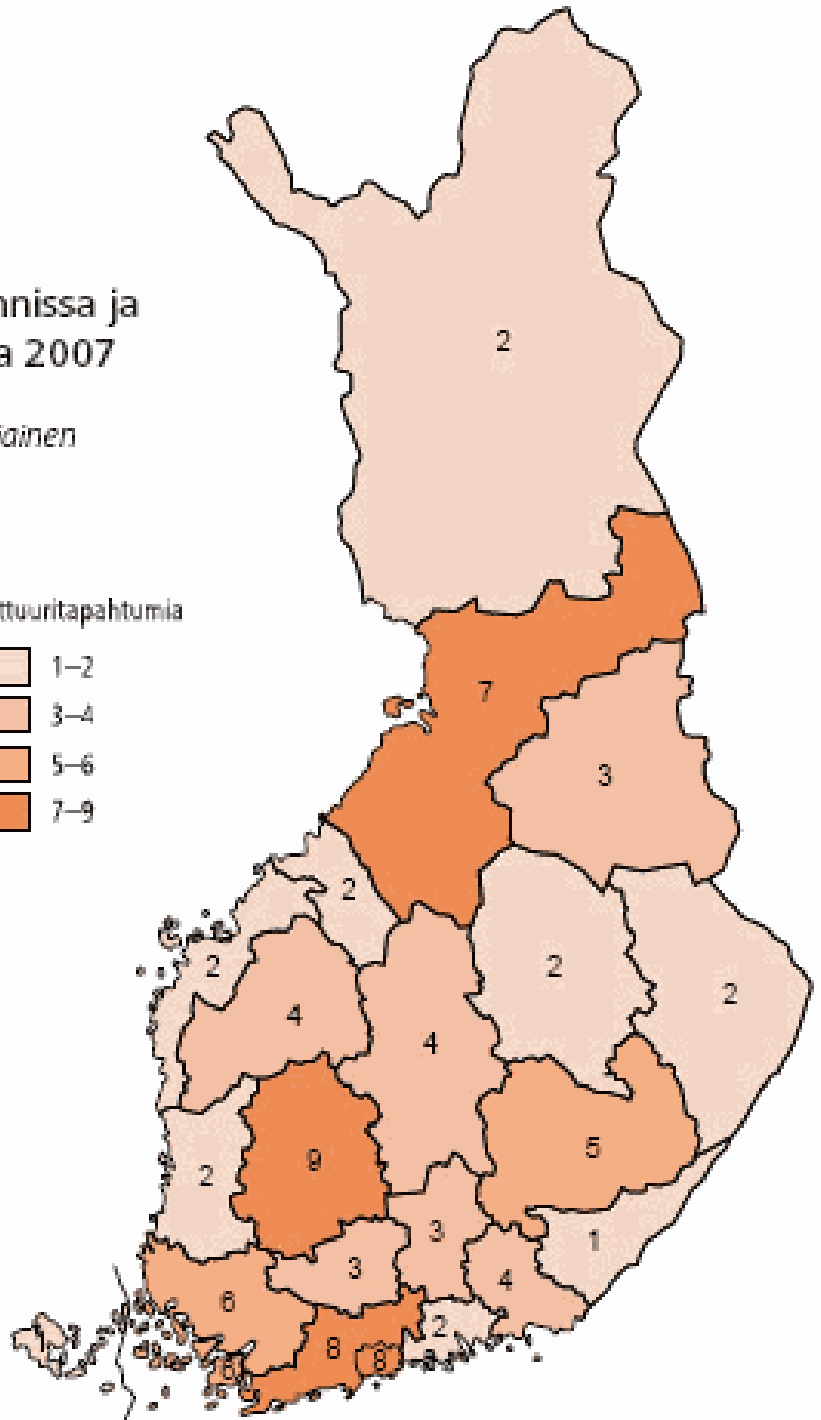
Erilaiset ja erikokoiset yleisötapahtumat ovat suuri tekijä nyky-Suomen kulttuurikentällä. Suurin osa tunnetuista yleisötapahtumista järjestetään kesäaikaan ja luokitellaan useamman päivän musiikkifestivaaleiksi. Kesä on useimpien tapahtumien kannalta paras ajankohta, koska lämpöiset ja aurinkoiset säät mahdollistavat tapahtumien järjestämisen ulkoalueilla, jolloin saadaan paikalle usein myös suurempia väkijoukkoja. Sisätiloissa järjestettävien tapahtumien kapasiteetit vaihtelevat muutamasta kymmenestä hengestä, monen tuhannen henkilön asiakaspaikkoihin. Ulkoalueilla järjestettävät tapahtumat mahdollistavat parhaillaan yli sadantuhannen hengen vierailun jopa yhden festivaalipäivän aikana.

Kuviossa 2 on nähtävillä Suomen merkittävimmät tapahtumat vuodelta 2007.

## Finland Festivalsin kulttuuritapahtumat maakunnissa ja pääkaupunkiseudulla vuonna 2007

\*PKS: Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen

Kulttuuritapahtumia



Lähde: Finland Festivals

### 3.2 Sään vaikutus yleisötapahtumiin

Ulkoalueilla järjestettäviin festivaaleihin liittyy kuitenkin aina monta riskitekijää, joihin tulee varautua riittävällä turvallisuussuunnittelulla. Ulkoilmatapahtumissa suuressa roolissa ovat aina sääolosuhteet ja niihin tulee varautua riittävällä valmiustasolla ja vakavuudella. Isot festivaalit tarvitsevat yleensä myös isot puitteet, että väkijoukot saadaan mahdutettua alueelle mahdollisimman järkevästi. Melkein kaikissa Suomen ulkoilmatapahtumissa joudutaan rakentamaan erilaisia rakennelmia festivaalin ajaksi, koska harvoin festivaalipaikalla on valmiina tarvittavat rakenteet.

Urheilustadioneilla ja isoissa areenoissa väliaikaista rakennustyötä on huomattavasti vähemmän, koska nämä paikat ovat omaavat jo valmiiksi suuren osan yleisötapahtuman vaatimista rakenteista (Lampinen & Välikylä 2011, 25). Isot rakenteet, kuten esiintymislavat, teltat, aidat ja muut elementit rakennetaan yleensä hyvissä ajoin ennen festivaalia ja niiden on kestettävä suurienkin massojen paino. Festivaaleilla muutoksia ja lisäyksiä joudutaan tekemään aina myös jätehuollon, viemäroinnin, energiahuollon ja verkkoyhteyksien puolella. Lampinen & Välikylä (2011) kertovat oppaassaan, että väliaikaisista rakennelmista tulee myös aina ilmoittaa rakennusvalvontaviranomaiselle ja ilmoitus pitää tehdä, ennen kuin rakennustyö aloitetaan. Rakennusviranomainen käy läpi esimerkiksi kaikkiin rakenteellisiin elementteihin kohdistuvat tuulikuormat ja suurimpien sallittujen tuulimäärien perusteella voidaan laatia selkeät toimintatavat sään muuttuessa huonompaan suuntaan.

Rakennusryhmän rooli yleisötapahtumissa on tärkeä ja todella vastuullinen. Tilapäisten rakenteiden kasaamiseen käytettävä aika on yleensä melko rajallinen ja välillä saattaa aikataulun puolesta tulla kiirekin. Kiireestä ja paineesta huolimatta rakenteiden kasauksessa tulee ottaa huomioon monia seikkoja. Rakenteiden tulee kestää suurien ihmismäärien luoma paine, esimerkiksi lavojen edustoilla käytettävät paineaidat. Lampinen on määritellyt oppaassaan telttojen kiinnitykseen liittyvän ohjeistuksen.

Telttojen paikallaan pysymisen varmistaminen edellyttää riittävää ankurointia, riittävää vastapainojen määrää sekä jossain rakennelmissa kuormaliinoilla varmistamisen.

Esiintymislavojen rakenteissa käytetään lähes aina alumiinista valmistettuja putkirakenteisia ristikkoelementtejä, joita kutsutaan myös trusseiksi, kun taas teltoissa käytetään yleensä vahvempia rakenteita, jotka ovat yleensä kova-alumiinia, selviää Lampisen ja Välikylän kirjasta (2011). Lavarakenteissa käytetään myös monia erilaisia peitemateriaaleja, kuten pressuja, metalli-, ja vanerilevyjä, kankaita ja harsoja. Festivaaleilla käytettävät teltojen kankaat ja muovit täytyy olla palosuojakäsitellystä materiaalista.



Kuvio 3 kuvaa alumiinista ristikkoelementtiä, eli trussia.

Suomessa on lähivuosina alettu kiinnittää enemmän huomiota sääoloihin myös festivaalijärjestäjien näkökulmasta (Lampinen & Välikylä 2011, 75). Yhtäkkinen ja radikaalikin sään muutos ei ole 2000-luvun Suomessa harvinaista. Äkilliset muutokset ovat aiheuttaneet rankkasateita, kovan tuulen odottamattoman lisääntymisen ja äkillisiä syöksyvirtauksia. Kova rankkasade ja lyhemmänkin ajan kestävä suuri sademäärä on suuri kuormitustekijä kaikille festivaalirakenteille. Isot festivaalit Suomessa järjestetään yleensä sellaisilla paikoilla, jossa kova sade saa maaperän helposti liejuuntumaan ja tulvimaan. Syöksyvirtaus syntyy yleensä ukonilman aikaan ja se voi pahimmillaan kaataa isojaakin puita, vaurioittaa rakennuksia ja romahduttaa isoimpiakin telttoja. Liikenopeus ilmassa voi olla jopa 50 m/s->. Valmistajien teltoille lupaamat enimmäistuulikuormat ovat enimmillään 29 m/s->, jonka jälkeen ne vaurioituvat tai sortuvat. Voimakas lyhytkestoinen tuulenpuuska voi helposti tehdä yhtä paljon tuhoa, kuin pitempiaikainen kova tuuli.

Festivaalin turvallisuusryhmän ja rakennusryhmän tulisi aina tehdä tiivistä yhteistyötä festivaalin suunnitteluvaiheesta lähtien. Rakenteiden osalta tulee aina selvittää tarkat tuulikuormien kestävyysmäärät ja yhtälailla myös sateeseen liittyvät enimmäiskuormitukset. Ääritilanteen sattuessa toiminta tehostuu ja saadaan vahingot mahdollisimman pieniksi, jos turvallisuusryhmä ja rakennusryhmä ovat sopineet yhtenevistä toimintatavoista sään muuttuessa huonompaan suuntaan.

Kun tuulen nopeus kasvaa mittakaavaan 25–28 m/s->, puhutaan jo kovasta myrskystä, tällöin rakennukset ja rakennelmat ovat vaarassa ja puut lähtevät juuriaan myöten. Ankara myrsky saavutetaan, kun tuulennopeus on 29–32 m/s->. Ankara myrsky voi kaataa hehtaareittain metsää. Hirmumyrskyn määritelmä on 33 m/s-> tai enemmän, näissä lukemissa rakennukset ja rakennelmat tuhoutuvat useimmiten kokonaan. Lampisen ja Välikylän (2010) tekstissä esitetään:

Tapausesimerkkinä Porin Delta Areenalta 8. elokuuta 2010 tapahtunut äkillinen, ennalta arvaamaton sääolosuhteiden muutos, joka aiheutti syöksyvirtauksen. Syöksyvirtaus hajotti Sonisphere-rockfestivaaleilla teltta-, ja lavarakenteita. Irronneet esineet surmasivat yhden katsojan. Aineellisista vahingoista mainittakoon festivaaleilla esiintyneen Iron Maiden -yhtyeen käytössä olleen matkustajalentokoneen kaatuminen, jolloin sen runko vääntyi ja kone rikkoontui käyttökelvottomaksi. Säätilaan ja sen mahdollisiin muutoksiin sekä sen mukanaan tuomiin riskeihin tulee varautua etukäteen.

Sonispheressä vuonna 2010 turvallisuuspäällikkönä toiminut Ville Ketonen (2013) kertoi omia kokemuksiaan festivaalien sääoloista ja niihin varautumisesta. Festivaalien sääolosuhteisiin oltiin varauduttu hyvällä suunnittelulla ja asianmukaisella vakavuudella jo paljon ennen Sonispheren tapaustakin. Vuoden 2010 Sonispheressä asiat konkretisoituivat ja äärimmäinen tilanne realisoitui käytännössä sen, mihin asioihin tulee varautua tarkemmin, jos todellinen uhka sääolojen muuttumisesta on olemassa.

Kaikki tietävät millainen on ukkosmyrsky tai rankkasade ja osaavat teoriassa varautua sen aiheuttamiin mahdollisiin vahinkoihin. Sonispheressä säätila oli kuitenkin sellainen, mitä kukaan ei pysty kuvittelemaan, ellei ollut paikalla. Todellisen myrskyn vallitessa tajuaa vasta käytännössä, millainen vaikutus luonnonvoimilla pahimmillaan voi olla.

Rakenteiden ja telttojen purkutoimenpiteet sekä ihmisten evakuointi ovat tällaisissa tapauksissa pakollisia toimenpiteitä, että saadaan tilanne hoidettua turvallisesti. Festivaaleilla turvallisuusryhmän apuna on yleensä useita viranomaisia, äärioloissa varsinkin pelastusviranomaiset ja poliisi. Sonispheren tapaus aiheutti jossain määrin aiheetonta ylireagoimista joidenkin viranomaisten osalta. Turvallisuusvalmisteluissa joidenkin osa-alueiden kohdalla ilmeni ylimääräistä ja tarpeetonta valmistelua, vaikka turvallisuusryhmän puolelta kyseiset asiat olivat jo hoidossa. Viranomaisten säädökset ovat tapauksen jälkeen kiristyneet rakenteiden osalta. Määräykset telttapainoista ja muista kiinnityksistä menevät joltain osin yli äärimmäistenkin sääolojen vaatimusten.

Jos tilanteen suuruus olisi ollut etukäteen tiedossa, olisi paikka jo hyvissä ajoin evakuoitu. Tässä vaiheessa telttojen rakenteiden kiinnityksellä ei juurikaan ole enää merkitystä, jos äärimmäisestä tilanteesta saadaan tieto ja pystytään evakuoimaan ihmiset turvallisesti alueelta.

Pelastuslaitoksen ja turvallisuusorganisaation välisessä yhteistyössä on todella paljon paikkakuntakohtaisia eroja. Usealla paikkakunnalla yhteistyö toimii moitteettomasti suunnitteluvaiheessa ennen festivaalia. Usein kuitenkin äärisääolosuhteiden tai muun odottamattoman tilanteen sattuessa festivaalin paikalla ei olekaan pelastuslaitoksen puolelta enää sama henkilö, näin ollen yhteistyö on hankalam-

paa. Poliisin kanssa yhteistyö toimii paremmin, kun suunnitteluvaiheessa ja festivaalin aikana on usein mahdollisuus sopia pelisäännöt saman henkilön kanssa ja saattaa festivaali turvallisesti loppuun yhteistyössä.

Festivaaleilla joissa Ketonen on mukana, otetaan sääolot aina huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Isoissa tapahtumissa, esimerkiksi Ruisrockissa ja Flow Festivaaleilla, on käytössä lähes samanlaiset valmiustilan kohotukset sääolojen suhteen. Rakenteiden tuulikuormat selvitetään aina, lavoilla on erikseen tuulimittarit, tilanekeskuksessa seurataan sään muuttumista erilaisilla sääpalveluilla ja edetään sään muuttuessa portaittaisen ohjeistuksen mukaisesti. Turvallisuusryhmä ja rakennusryhmä tekevät yhteistyötä rakenteiden osalta. Tapahtuman koosta ja henkilöstöresursseista riippuen järjestyksenvälvojat kiertävät antamassa toimenpideohjeita tuulennopeuden kasvaessa tai sademäärän lisääntyessä.

Alkutasoilla ohjeistetaan esimerkiksi myyntiteltojen liepeiden sulkemisesta, irrallisten mainosten siirtämisestä sisätiloihin ja telttakiinnitysten vahvistamisesta. Säätilan huonontuessa siirrytään tyhjäämään ja tarvittaessa purkamaan isompia teltoja ja lavarakenteita. Joillain hieman pienemmillä festivaaleilla rakennusryhmä on usein sen verran rajallinen, ettei yhteistyötä voida purkujen osalta tehdä. Näissä tilanteissa löytyy kuitenkin yleensä korvaava ryhmä avuksi, esimerkiksi vapaapalokunta tai reserviryhmä.

Ketonen on ollut vuonna 2010 mukana usean festivaalin järjestämisessä ja samana vuonna sääolot aiheuttivat päänvaivaa muissakin tapahtumissa. Ankkarockin ja Flow Festivaalin keskeytys oli lähellä samana vuonna, mutta ne saatiin kuitenkin vietyä loppuun saakka ilman keskeyttämistä. Kova tuuli on ollut usein haitaksi eniten, mutta rankka vesisade voi aiheuttaa enemmänkin haittaa, paikasta riippuen. Porin Kirjurinluoto sijaitsee saarella, eikä viemäröinti kovalla sateella vedä tarpeeksi, suhteessa rankkasateen määrään. Vuonna 2010 myrskyä edelsi rankka ukkoskuuro. Vesi nousi lavan edustalla polvien korkeudelle, viemärit eivät pystyneet vetämään tarpeeksi. Sähköisten elementtien ja sähkölaitteita sisältävien koppien suojaus ja sijoittaminen on myös tärkeä osa festivaalien rakennusvaiheessa. Sähkö ja vesi ovat aina huono yhdistelmä ja pahimmassa tapauksessa voivat aiheuttaa myös mittavia turvallisuusriskejä ihmisille ja rakenteille. Asfalttialueella järjestetty tapahtuma toimii usein vesisateen kannalta paremmin, koska näissä

kaadot ovat valmiina ja viemärointi tehty yleensä huolellisesti, tällöin vesi ei pääse kerääntymään suuriksi lammikoiksi festivaalialueelle.

Usein kun mietitään haitallisia sääoloja festivaaleilla, unohdetaan se kaikista vaarallisista. Kuumuus on nykyään suurempi haittatekijä kuin vesisateet ja tuuli. Kovasta kuumuudesta seuraavat nestehukka, auringonpistot ja vesipisteiden riittämättömyys monessa tapauksessa. Festivaalijärjestäjän tulisi aina varautua myös äkilliseen kuumuuteen ja varmistaa, että vesimäärä riittää kaikille tilanteen sattuessa. Vesisateella ihmiset hakeutuvat oma-aloitteisesti suojaan, mutta kuumalla ilmalla ei välttämättä ymmärretä tilanteen vakavuutta ja suojautumiskeinoja samalla tavalla. Kuumuus on salakavala tekijä usein myös festivaalihenkilöstölle. Joka kesä on joku työntekijä, joka polttaa itsensä auringossa, ei muista tankata tarpeeksi vettä tai saa auringonpistoksen päähineen puuttuessa. Tällaiset tapaukset aiheuttavat aina henkilöstövajausta, jolloin asiakkaiden turvallisuudesta huolehtimisen lisäksi täytyy hoitaa korvaavia työntekijöitä turvallisuushenkilöstöön.

Ketosen mielestä petraamisen paikka monella festivaalijärjestäjällä on tapahtuma-kohtaisessa riskienarvioinnissa. Jos jotain sattuu, mikä on asianmukainen väestön evakuoitupaikka? Porissa tähän oli varauduttu ja suuri osa ihmisistä saatiin evakuoitua viereiseen kouluun, kun leirintäalue meni alta. Enemmän pitäisi miettiä, mitä jos? Järjestäjällä on vastuu, jos ihmiset eivät pääse kotiin festivaalialueelta huonon sään aiheuttamien vahinkojen vuoksi.

### **3.3 Riskienarviointi**

Riskienarvioinnilla tarkoitetaan menetelmää, jolla pystytään arvioimaan henkilöstön ja asiakkaiden terveyden sekä turvallisuuden kannalta mahdolliset vaarojen aiheuttamat riskitilanteet (Lampinen & Välikylä, 2011). Riskien arvioinnissa pyritään tunnistamaan tapahtumassa esiintyvät vaaratilanteet ja niiden aiheuttamat riskisuuruudet. Arviointi tulee olla osa pelastus- ja turvallisuussuunnittelua. Tavoitteena arvioinnissa on saada festivaaliympäristöstä turvallinen henkilöstölle ja festivaalivieraille.

Työkaluina arvioinnissa käytetään erilaisia kartoituksia ja analyysejä, esimerkiksi aikaisempien festivaalien pohjalta. Viranomaisilla on valmiiksi laaditut matriisit riskisuuruuksien arvioimiseen. Riskienarviointi tulee suorittaa huolellisesti ja hyvissä ajoin ennen tapahtumaa. Riskejä arvioidessa on hyvä varautua aina myös epätodennäköisiin riskeihin, näin varmistetaan turvalliset toimintatavat, yllättävienkin käänteiden sattuessa.

Lampinen ja Välikylä (2011, 66) ovat koostaneet luettelon riskien arviointiin liittyvistä käsitteistä.

- Riski (Risk) tarkoittaa haitallisen tapahtuman todennäköisyyttä ja vakaavuutta.
- Vaara (Hazard) on tekijä tai olosuhde, joka voi saada aikaan haitallisen tapahtuman.
- Turvallisuus (Safety) tarkoittaa järjestelmän tilaa, jossa siihen liittyvät riskit ovat hyväksyttäviä.
- Riskien arviointi (Risk Assessment) on laaja-alaista ja järjestelmällistä vaarojen, terveyshaittojen tunnistamista ja niiden merkityksen arvioimista työntekijän turvallisuudelle ja terveydelle. Riskien arvioinnin tavoitteena on myös turvallisuuden parantaminen.
- Riskianalyysi (Risk Analysis) on osa riskien arviointia. Riskianalyysi koostuu kohteen raja-arvojen määrittämisestä, vaarojen tunnistamisesta ja riskin suuruuden arvioinnista.

### 3.4 Turvallisuusmääräykset yleisötapahtumissa

Rakentamista festivaaleilla ympäröivät myös monet lait ja säädökset (Lampinen & Välikylä, 2009). Näiden säännösten lisäksi kaikilla kaupungeilla ja kunnilla on rakenteisiin liittyen paikkakuntakohtaisia ohjeistuksia ja määräyksiä, jotka ovat osa kaupungin laatimaa rakennusjärjestystä. Mikäli tapahtumapaikalle tarvitaan väliaikaisia rakennusmateriaaleja, festivaalien tapauksessa useimmiten lavoja ja aitaelementtejä, täytyy tapahtumajärjestäjän anoa rakennusvalvontaviranomaisilta rakentamiseen oikeuttavia lupia.

Ennen kuin alue voidaan avata ja festivaali voi alkaa, täytyy rakennusvalvojan hyväksyttää ja tarkastaa kaikki tilapäisrakenteet. Nämä toimenpiteet ovat todell-

la tärkeässä asemassa festivaaleilla, koska vialliset tai tarkastamattomat tilapäisrakenteet voivat aiheuttaa todella suuria riskejä. Isot elementit voivat tehdä pahojakin vahinkoja, jos ne pääsevät sortumaan tai lentämään kovalla tuulella. Myrskytuuli ja varsinkin kovat tuulenpuuskat voivat tulla todella yllättäen, eikä kovan tuulen sattuessa enää ole juurikaan tehtävissä, jos rakenteita ei ole asianmukaisesti tarkastettu ennen festivaalialueen avaamista.

Rakennusviranomaisen tulee olla festivaalialueella vahvasti mukana ja valvoa sekä ohjata väliaikaisrakenteisiin liittyviä toimenpiteitä. Festivaalijärjestäjän vastuulla on rakennusvalvonnasta tiedottaminen ja rakennuslupien hakeminen sekä rakennusryhmässä työskentelevien johtohenkilöiden hyväksyttäminen. Mikäli luvat ja hyväksyttämiset jäävät hakematta, on tapahtumajärjestäjä vastuussa rakenteiden rikkoutuessa, sortuessa tai palaessa.

Rakennusvalvojalle täytyy näyttää aina asemakaavapiirustus alueesta, tilapäisrakennelmien rakenteelliset piirustukset ja selvitykset festivaalialueen haltijasta ja maanomistajista. Jos samoja rakenteita on rakennettu ennemminkin samalle alueelle, rakennusvalvoja hyväksyy yleensä, jos viitataan aikaisempaan lupahakemukseen. Tässä tapauksessa arvioidaan kuitenkin tapauksesta riippuen, pitääkö rakennustöistä vastuussa oleva henkilö vielä hyväksyttää erikseen rakennusvalvonnan piirissä.

Festivaaleilla usein käytössä olevien isojen rakenteiden saattaa edellyttää rakennuslupaa tai toimenpidelupaa. Pääasiassa näitä lupia tarvitaan, jos tilapäisrakenne tai tehdään vain yhteen tiettyyn tapahtumaan. Lampisen ja Välikylän mielestä (2011, 63)

Festivaaleja järjestettäessä turvallisuus tulee aina huomioida. Pelastussuunnittelu ja pelastussuunnitelman laatiminen on pakollista isoissa festivaaleissa. Näillä toimenpiteillä vähennetään yleisöön ja työntekijöihin kohdistuvat riskit. Uusi pelastuslaki ja -asetus astui voimaan 1.7.2011. Yleisötilaisuuksiin ja muihin tapahtumiin, joihin osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi sisältyy merkittävä henkilö- tai paloturvallisuusriski, tilaisuuden järjestäjän on laadittava pelastussuunnitelma.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmassa on selvitettävä ja arvioitava tilaisuuden vaarat ja riskit. Niiden perusteella määritellään tilaisuuden turvallisuusjärjestelyt sekä tilaisuuden toteuttamista vastaavalle henki-

löstölle ja tilaisuuteen osallistuvalla yleisölle annettavat ohjeet onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuus- ja vaaratilanteessa toimimiseksi.

### 3.5 Viranomaistoiminta festivaaleilla

Yleisötapahtumien järjestämisessä valvojina on aina useita viranomaisia (Suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusopas, 2007). Tapahtumissa käytössä olevat lainsäädännöt ovat osittain melko tulkinnanvaraisia ja siirtävät näin ollen harkintavallan festivaaleilla työtehtävissä oleville viranomaisille. Määräyksien tulkinnoissa saattaa olla suurtakin vaihtelevuutta eri kaupunkien ja pelastusviranomaisten keskuudessa. Monien festivaalijärjestäjien saattaa olla hankala ymmärtää, kuinka jossain festivaali voidaan viranomaisen kannalta toteuttaa esimerkiksi huomattavasti pienemmällä ensiapuryhmällä, kun toisella festivaalilla saatetaan tarvita henkilöstöä tuplamäärä. Festivaalijärjestäjälle tällainen on aina vaikeaa, kun turvallisuustietoa etsitään useista lähteistä, eikä aina ole tiedossa, mistä etsintä kannattaisi aloittaa.

Useat festivaalit järjestetään useana vuonna ja vieläpä samalla paikalla. Näissä festivaaleissa viranomaisten ja festivaalijärjestäjän yhteistyö on usein helpompaa, koska erinäiset yhteistyön vaiheet ovat molemmilla osapuolilla jo hyvin tiedossa. Aina välillä muutoksiin ja säädöksiin tulee muutoksia, mutta pääpiirteittään viranomaisten säädökset pysyvät vuodesta toiseen samankaltaisina, ja festivaalin läpivienti lupa-asioiden ja viranomaisyhteistyön kannalta hieman helpottuu.

Kaikilla festivaaleilla täytyy nimetä turvallisuudesta vastaava henkilö. Tärkeimpänä tehtävänä turvallisuusvastaavalla on tapahtuman valvonta ja hyvä ennakkosuunnittelu. Näiden toimenpiteiden avulla pystytään ehkäisemään suurin osa onnettomuustilanteista ja lieventämään niistä johtuvia seuraamuksia. Turvallisuusvastavia voi festivaalin koosta riippuen olla useampikin, ja isoilla festivaaleilla yleensä nimitetään erikseen vielä turvallisuuspäällikkö, joka viime kädessä vastaa turvallisuuden liittyvistä asioista. Turvallisuuspäällikkö ja turvallisuusvastaava toimivat koko festivaaliajan yhteistyössä poliisien ja pelastusviranomaisten kanssa.

### 3.6 Viranomaisyhteistyö

Festivaalijärjestäjä tekee tapahtuman suunnitteluvaiheessa ja tapahtuma-aikana yhteistyötä monien eri viranomaisten kanssa (Suurten yleisötapahtumien turvallisuusopas, 2007). Poliisi on viranomaisista se, joka myöntää tapahtuman järjestämistä koskevan hyväksyntäluvan omien kriteerien ja muiden festivaalia valvovien viranomaisten, antamien selvitysten perusteella. Eri kaupungeissa ja kunnissa viranomaistoiminnassa on eroavaisuuksia jonkin verran.

Festivaalijärjestäjän täytyy aina ilmoittaa kirjallisesti paikkakunnan poliisille tapahtuman järjestämisestä. Poliisi laatii tapahtumaan säädökset, ohjeet ja määräykset, mikäli siihen on tarvetta. Muussa tapauksessa viranomainen ottaa aineiston vastaan ilmoituksena. Tämän jälkeen poliisi kerää lausunnot kaikilta viranomaisilta, jotka ovat mukana valvomassa tapahtuman rakentumista. Pelastuslaitos, ympäristö- ja terveysturvaviranomainen sekä rakennusvalvoja ovat tyypillisesti niitä viranomaisia, jotka poliisin lisäksi valvovat tapahtumaan liittyviä osa-alueita. Heti kun poliisi on saanut selvityksen viranomaisilta kaikista festivaalin toiminta-alueista, se laatii toimintaohjeet tapahtumajärjestäjälle ja lähettää kirjallisena tapahtumaa koskevat lupaehdot.

Isoissa yleisötapahtumissa, kuten festivaaleilla, on tarpeen jo aikaisessa vaiheessa kokoontua yhteiseen tapaamiseen kaikkien festivaalilla työskentelevien viranomaisten ja muiden työntekijöiden kanssa. Yhteisessä palaverissa pystytään yhdellä kertaa määrittelemään kaikki tarvittavat lomakkeet ja selvittävät asiat, näin ollen tapahtumajärjestäjä säästyy monelta virastokäynniltä. Hyvällä yhteistyöllä viranomaisten kanssa, voidaan kaikkien viranomaisten vaatimukset kirjata yhteen poliisin laatimaan lupalomakkeeseen. Tämä helpottaa turvallisuusjärjestelyjen hahmottamista, kun kaikista asiakirjoista on koostettu yksi isompi kokonaisuus.

Poliisilta luvanhakemiseen on säädetty myös tietyt kriteerit ja rajoitukset. Lupaa poliisilta täytyy hakea seuraavissa tapauksissa:

- ❖ Yleisötapahtuman alue on pieni ja odotettavissa on enemmän kuin 500 henkilöä. Tyypillisiä ovat pienimuotoiset ulkoilmatapahtumat, esimerkiksi markkinat.

- ❖ Alle 500 hengen tilaisuus, jonka järjestämispaikkana on erityiset olosuhteet, erikoinen tila tai vaativat luonnonolosuhteet.
- ❖ Yleisötapahtumassa on erillinen anniskelualue.
- ❖ Kun kyseessä on rocktapahtuma tai nuorisofestivaali. Lisäksi ilmaistilaisuudet, joiden kävijämääriä on vaikea arvioida.
- ❖ Monikansallinen urheiluottelu, kuten jääkiekko-ottelu. Sarjapeleistä ei tarvitse ilmoittaa, ainoastaan erikoisemmista ja kansainvälisistä peleistä.
- ❖ Tilaisuus, jossa on suuret vammautumiskäsit, kuten moottoriurheilukilpailut. Tapahtui se sitten maalla merellä tai ilmassa. Ilmailutapahtumiin tarvitaan lisäksi ilmailuviranomaisten hyväksynnät.

Koska isoja tapahtumia valvotaan useiden eri viranomaistahojen toimesta, täytyy lupa-asioiden kanssa ennakoida hyvissä ajoin ja toimia tiiviissä yhteistyössä viranomaistahojen ja järjestävän organisaation kesken. Tilaisuudesta poliisille lähetettävän lomakkeen pohjalta poliisi määrittelee lupaehdot ja muut säädökset festivaalia varten, esimerkiksi turvallisuushenkilöstön henkilömäärät.

## 4 PROVINSIROCK

### 4.1 Historiaa ja taustaa

Provinssirock on Seinäjoella järjestettävä musiikkifestivaali, joka järjestetään vuosittain Seinäjoen Törnävänsaarella. Festivaalia on järjestetty vuodesta 1979 ja siellä on esiintynyt lukuisia ulkomaisia ja kotimaisia esiintyjiä. Vuonna 2014 Ihmisten Juhla järjestetään 36. kerran, mutta tällä kertaa kaksipäiväisenä, vaikka lähi-vuosina Provinssirock on tunnettu kolmen päivän tapahtumana.

Provinssirockin järjestää Seinäjoen elävän musiikin yhdistys SELMU ry. (Jalanjälki elävän musiikin kulttuurissa SELMU, 2012). Selmun syntyminen ei tapahtunut helposti. Yhdistys jatkoi Provinssirockin aloittaneen KEMUn toimintaa, kun tämä ajautui konkurssiin. Uuteen yhdistykseen ja nimeen siirtyminen oli haasteellista ja aiheutti useita keskusteluja sekä vastakkainasetteluja. Vaikeuksista päästiin yli ja Selmu on saanut järjestää Provinssirockia ja pitää yllä elävän musiikin yhdistyksen toimintaa Seinäjoella yli 20 vuoden ajan.

Seinäjoen kaupunki oli sitä mieltä, että Kemu ajettaisiin konkurssiin ja jatkettaisiin uudella nimellä, mutta samoilla henkilöillä. Näin ei lopulta käynyt. Uusi yhdistys perustettiin vuonna 1992 ja nimeksi tuli SELMU. Yhdistys sai säätiöltä tukea ja pääsi näin ollen helpommin alkuun. Selmun toiminta lähti käyntiin kaupungin avustuksen ja 300 000 markan pankkilainan siivittämänä. Alkulähtökohta Provinssirockin tekemiseen oli huono. Kemun konkurssin vuoksi maine oli kärsinyt ja rahoituksen löytäminen oli vaikeaa.

90-luvun alussa iski lama, jonka seurauksena myös yleisökato. Vuonna 1991 tuli konkurssiuhka, mutta koulutussäätiön varoin ja pankkilainan turvin päätettiin Provinssirock 1992 järjestää. Tuona vuonna Provinssirock tuotti vain vähän voittoa. Provinssirock 1993 oli myös todella haastava. Etelästä Provinssiin saapuvat junat olivat tyhjiä ja yhteensä paikalle tuli vain noin 7000 henkeä.

Näistä ajoista Provinssirock on kasvanut ja muuttunut vuosien varrella moneen otteeseen. Provinssirock on yksi tunnetuimmista festivaaleista Suomessa varmasti pitkään.

## 4.2 Sääolosuhteet Provinssirockissa

Provinssirockin ajankohta on sijoittunut monena vuonna kesäkuun toiselle viikonlopulle, tulevana kesänä ajankohta tulee kylläkin muuttumaan. Suomen säätila kesäkuussa on perinteisesti todella arvaamaton. Kesä ei ole kunnolla alkanut, eikä välttämättä lumetkaan kaikkialta sulaneet. Provinssirockissa 2013 vettä saatiin enemmän tai vähemmän koko viikonlopun ajan, sääolosuhteisiin varauduttiin hyvissä ajoin ja käytössä oli myös matkapuhelimiin tarkoitettuja sääpalveluja, joilla tarkasti havainnoitiin säätilan muutoksia.

Kaksi edellistä vuotta Provinssirock on kärsinyt tappioista ja tiettyjä artisteja on ollut hankala saada Euroopassa lisääntyvien festivaalien vuoksi. Tulevan kesän Provinssirock siirretään juhannuksen jälkeiseen viikkoon, jolloin sääkin on varmasti kesäisempi ja lämpötilaerot tasoittuneet. Tietenkään kukaan ei pysty varmasti sanomaan, mikä aika kesäkuusta on lämpöisintä, mutta viime vuosien perusteella uskon, että ajankohdan vaihtuminen on ainoastaan hyvä asia.

Provinssirock järjestetään Seinäjoen Törnävänsaaressa, joka on paikkana todella kaunis. Alueella on suurimmaksi osaksi hiekkapohjainen maasto, joka tuo haasteen aina jos kova vesisade osuu festivaaliajankohtaan. Vuoden 2013 sademäärät eivät aiheuttaneet toimenpiteitä, eikä tuulenkään kanssa ollut ongelmia. Sademäärä pysyi sellaisella tasolla, että ihmiset hakeutuivat oma-aloitteisesti suojaisiin paikkoihin ja moni oli varustautunut asianmukaisin vaatetuksin. Sateisina hetkinä kuormitus kohdistuu selvästi telttä-alueille. Provinssirockissa on kaksi esiintymistelttaa, joiden kapasiteetti on yhteensä noin 10 000 henkeä. Sateisina hetkinä telttat olivat ääriään myöten täynnä ja tämä aiheutti telttarakenteiden seuranta.

Provinssirockissa sääolot eivät ole aiheuttaneet keskeytyksiä eivätkä suurempia toimenpiteitä. Sade on ollut osa Provinssia jo useana vuonna, ja ihmiset ovat tiettyllä tapaa tottuneet siihen. Tästä syystä Provinssikansa osaa todella hyvin varautua kylmiin ilmoihiin ja sateisiin olosuhteisiin Seinäjoella. Viime kesänä festivaalisää Seinäjoella liikkui 15 asteen tienoilla ja öisin lämpötila painui reilustikin alle kymmenen asteen.

Luonnonvoimat ja pienemmätkin säätilojen muutokset vaikuttavat aina oleellisesti festivaaleihin, niiden kävijämääriin, ihmisten käyttäytymiseen ja turvallisuuteen. Provinssirockissa sääolojen seuranta pyritään kehittämään ja viemään eteenpäin vuosi vuodelta. Etukäteissuunnittelu ja valmistelut tulee saada sellaiselle tasolle, ettei sääolojen muutoksista voi aiheutua minkäänlaista yllätystä tai riskiä festivaalivieraille, henkilöstölle tai rakenteille.

Provinssirockissa toimittiin pelastusviranomaisten kanssa tiiviissä yhteistyössä koko festivaalin ajan. Sääolojen osalta pyrittiin toimintatasot pitämään pelastuslaitoksen kanssa yhteneväisinä, jotta turvallisuusorganisaatiolla ja viranomaisilla olisi molemminpuolinen toiminta mahdollisimman hyvin selvillä, tilanteen sattuessa.

### **4.3 Rakennusryhmän valmistautuminen sääoloihin**

Rakennusryhmällä on kaikilla festivaaleilla suuri vastuu rakenteiden tarpeellisista kiinnityksistä ja niiden mahdollisesta vahvistamisesta. Provinssirockissa turvallisuushenkilöstö ja rakennusryhmä onnistuivat yhteistyössä, ja tein myös rakennusryhmän kanssa yhtenäisen toimintakortin sään muuttuessa huonommaksi. Rakennuspäivystys oli paikalla kellon ympäri ja näin ollen henkilöstöä oli heti valmiina, jos rakenteellisia muutoksia tai korjauksia tuli suorittaa. Sääolosuhteiden osalta teimme toimintasuunnitelman värikoodeja käyttäen.

Vaarataso vihreä

- ❖ Sää ei aiheuta suurta vaaraa, mutta voi muuttua nopeastikin. Pidä perusvalmius yllä jatkuvasti.
- ❖ Suunnitelkaa ennakkoon varautuminen ja toimintatavat vaarallisen sään varalle.
- ❖ Huolehdi, että jokainen rakennusryhmästä tietää tehtävänsä tilanteen sattuessa.

Vaarataso keltainen

- ❖ Tarkistakaa telttakiilojen kiinnitykset vähintään kerran päivässä (keltaisella tai vaarallisemmalla tasolla).
- ❖ Tarkistakaa maahan kiinnitettävien narujen ja tukipylväiden kiinnitykset vähintään kerran päivässä.
- ❖ Tarkkaile ja tarvittaessa tyhjentäkää teltojen päälle kertyvä sadevesi päivittäin.
- ❖ Tarkistakaa lavarakenteiden kiinnitykset ja korjatkaa mahdolliset puutteet välittömästi.
- ❖ Tiedottakaa rakennuspäivystyksessä toimiville yksityiskohtaiset toimintaohjeet vaaratason muuttumisen varalle.

#### Vaarataso oranssi

- ❖ Tuulen nopeus 20–25 m/s->
- ❖ Kiinnittäkää teltojen narut ja kaikki rakenteita tukevat elementit siten, että niistä ei ole vaaraa ihmisille.
- ❖ Irrottakaa päälavan sivuseinät ja isojen teltojen sivuseinät.
- ❖ Toimi rauhallisesti ja muista myös oma turvallisuutesi joka tilanteessa.
- ❖ Puretaan mahdollisuuksien mukaan sellaisia rakenteita, jotka saattavat olla vaaraksi vaaratason edetessä, mutta ovat kuitenkin purettavissa turvallisesti.

#### Vaarataso punainen

- ❖ Tuulen nopeus 25–30->m/s.
- ❖ Rakennuspäivystys kokoontuu turvakeskukselle.
- ❖ Aloitetaan tarvittaessa purkutoimet ja keskeytetään festivaali hetkellisesti.
- ❖ Päälavan tuulikuorma on 35 m/s-> ilman seiniä. Isojen teltojen kestävyys ilman seinäkankaita on 25–28 m/s->.



## 5 POHDINTA

Festivaalijärjestäjien tulee aina suhtautua ennakkosuunnittelulla ja aktiivisella valmistellulla sääolosuhteiden luomiin haasteisiin. Suomessa on ollut useampia festivaaleja, joissa sääolot ovat aiheuttaneet vahinkoja ja hetkellisiä tapahtuman keskeyttämisii. Poliisi voi määrätä festivaalijärjestäjälle pakollisen vastuuvakuutuksen, jos on mahdollista, että tapahtumassa voi sattua henkilövahinkoja tai vahinkoja omaisuudelle.

Pakollisena vakuutuksen ottaminen ei välttämättä ole musiikkifestivaaleilla, kun taas moottoriurheiluun liittyvissä tapahtumissa vakuutus on yleensä pakollinen, koska riskit ovat suurempia kuin festivaaleilla. Henkilöstöllä tulee aina olla vakuutukset tapaturmien vuoksi. Festivaaleilla on käytössä useita työkoneita ja töissä paljon ihmisiä, jolloin riski tapaturmille kasvaa. Rakennusryhmän vastuuhenkilöt ovat velvollisia huolehtimaan tapaturmien minimoinnista asianmukaisilla työvälineillä, mutta tarpeelliset suojavälineetkään eivät aina sulje pois mahdollisia tapaturmia.

Olipa kyseessä sitten ilmaistapahtuma tai maksullinen tapahtuma, on vastuu asiakkaiden turvallisuudesta aina tilaisuuden järjestäjällä. Vaikka suurissa tapahtumissa on aina valvojina useita viranomaisia, on onnettomuuden sattuessa aina järjestäjällä. Festivaalijärjestäjän kannattaa hyvissä ajoin selvittää vakuutusyhtiön kanssa korvausvastuulliset asiat. Tärkeää on myös ottaa sellainen vakuutus, joka tapahtuman luonteen kannalta on järjestäjälle kaikkein edullisinta kaikin puolin. Pienten yhdistysten järjestämissä tapahtumissa voi pahimmassa tapauksessa korvausvastuu siirtyä yhdistyksen vastuuhenkilöiden kontolle, jos vakuutusasiat eivät ole kunnossa.

Opinnäytetyöprosessi oli omassa tapauksessani mielenkiintoinen ja myös opettava, niin kuin sen tulee ollakin. Sain yllättävän paljon uutta tietoa sääolosuhteisiin varautumisesta ja koin samalla kehitystä turvallisuustietouteni lisäämisessä. Työprosessin hyöty varmasti tulee näkymään jatkossa tapahtumakentällä ja aionkin soveltaa tätä tekstiä suoraan käytännön puolella.

Toivon että tämä opinnäytetyö tarjoaa hyödyllistä tietoa festivaalijärjestäjille ja tietysti muillekin, esimerkiksi festivaalien asiakasryhmille. Tavoitteeni tuli saavutettua, mutta nälkä kasvoi syödessä ja tulevaisuudessa koostan aiheesta hieman laajemman kokonaisuuden oppaan.

## LÄHTEET

Hotakainen, M. 2010. Suomen säähistoria. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Karttunen, H., Koistinen, J., Saltikoff, E. & Manner, O. 1997. Ilmakehä ja sää. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Ketonen, V. 2013. Turvallisuuspäällikkö Sonisphere 2010. Local Crew Ltd. Puhe-  
linhaastattelu 21.11.2013.

Lampinen, J. & Välikylä, T. 2011. Ekologisen ja turvallisen yleisötilaisuuden  
järjestämisopas. Pori: Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy.

Lampinen, J. & Välikylä, T. 2009. Yleisötilaisuuden järjestämisopas. Sastamala:  
Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy.

Suomen ilmassa vain vähän saasteita.12.11.2013.[Verkkolehtiartikkeli]. Ilmatie-  
teenlaitos. [Viitattu 13.11.2013]. Saatavana:  
<http://ilmatieteenlaitos.fi/tiedote/1243941>

SELMU. 2012. Jalanjälki elävän musiikin kulttuurissa.

Vuoripuro, J. 2007. Suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusopas. [Verkkosivusto].  
Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. [Viitattu 20.11.2013] Saatavana:  
[http://www.ku-  
pelastus.fi/index.php?option=com\\_docman&task=doc\\_view&gid=121](http://www.ku-pelastus.fi/index.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=121)